

Наукові здобутки

УДК: 001:61

В.П.Пішак, І.Й.Сидорчук

НАУКОВА РОБОТА (ДОСЛІДЖЕННЯ) В АКАДЕМІЇ В 2000 РОЦІ: ЗДОБУТКИ І ПЕРСПЕКТИВИ

Буковинська державна медична академія

Резюме. Наведені основні показники, що характеризують результати науково-дослідної роботи колективу науковців Буковинської державної медичної академії у 2000 році. Показано досягнення, вказано на недоліки та намічено шляхи покращання науково-дослідної роботи в академії.

Ключові слова: наука, дисертації.

Швидко плине час, і ми вже на початку третього тисячоліття від Різдва Христового. За минулі тисячоліття, особливо за останнє століття пройшло кільканадцять епохальних подій. Це ера радіозв'язку, розщеплення атома, ера виходу людини в космос, комп'ютерів, антибіотиків, культивування культур клітин, імунології та інші. Цей перелік можна було б продовжувати і продовжувати, бо кожна з подій варта того, щоб започаткувати собою нову епоху в історії людства. У всіх епохальних подіях брали участь і українські вчені. Певний внесок зробили і вчені Буковинської державної медичної академії.

З 1 грудня 1998 року вступив у дію Закон України "Про основи державної політики у сфері науки і науково-технічної діяльності", який засвідчує підвищену увагу влади до науки та науковців. Він став провідним фактором у подальшому розвитку наукової діяльності колективу академії. В академії на 36 кафедрах із 372 працюючих співробітників переважна більшість викладацького складу має наукові ступені (43 (11,56%) - доктори наук і 256 (68,5%) - кандидати наук).

У 2000 році в академії виконувалось 32 комплексні теми науково-дослідних робіт, у тому числі дві – мають пріоритетне фінансування МОЗ України, із них 9 підлягали завершенню. Всі наукові роботи були обговорені спочатку в колективах кафедр, а результати завершених досліджень доповідалися на вченій раді академії, де отримали відповідну оцінку.

Співробітниками кафедри госпітальної терапії, лікувальної фізкультури та спортивної медицини (зав. – проф. В.К.Ташук) вперше в Україні створена модель реєстру гострого інфаркту міокарда в хронобіологічній мотивації його розвитку. За результатами клініко-функціонального обстеження більш ніж 1200 пацієнтів окремого географічного регіону – Північної Буковини – з характерними для нього екологічними особливостями обґрунтовано циркадний розподіл розвитку інфаркту у погодинному, потижневому, помісячному та річному періодах з детермінацією виникнення ускладнень та летальності. Це дозволяє моделювати вплив на "кінцеві точки" при додатковому економічному обґрунтуванні відпрацювати модель страхової медицини кардіологічного хворого.

Враховуючи місцево-сезонну та хроноритмологічну активність для серцево-судинної системи, препарат-едніт призначають хворим на гіпертонічну хворобу о 10-12 годині ранку в комплексі з ентеросорбентами (сорбогель у добовій дозі 45 г) о 6-7 годині ранку – в період найвищої місцево-сезонної та хроноритмологічної активності травної системи. (кафедра госпітальної терапії та клінічної фармакології (зав. – проф. М.Ю.Коломоєць). Це дозволяє проводити патогенетично обґрунтоване лікування хворих на гіпертонічну хворобу I та II ступеня, попереджувати виникнення ускладнень, покращувати якість життя пацієнтів. Перевагою цього методу є патогенетично обґрунтований підхід до лікування гіпертонічної хвороби, доступність, високий коефіцієнт ефективності лікування.

Вперше виявлені особливості змін функціонального стану системи “матиплацента-плід” в умовах несприятливої дії екологічних (хімічних і радіаційних) чинників Чернівецького регіону. Показані зміни гормонального, тромбодитарно-судинного гомеостазу та системи імунітету у вагітних, розкриті нові аспекти розвитку фетоплацентарної недостатності, особливості патогенезу прееклампсії залежно від змін рівня основних тиреоїдних гормонів у плазмі крові та порушень функціонального стану нирок (кафедра акушерства, гінекології та перинатології, зав. – проф. О.В.Кравченко).

Пропонується метод клініко-генетичного моніторингу за групою жінок, які мають підвищений генетичний ризик захворювання на злоякісні пухлини репродуктивних органів, для впровадження у практику роботи медико-генетичних центрів, жіночих консультацій, поліклінік онкологічних диспансерів, розроблений співробітниками кафедри акушерства і гінекології з курсом дитячої та підліткової гінекології (проф. О.М.Юзько, доц. О.П.Пересунько).

Комплексне вивчення патогенезу гострої кишкової непрохідності та післяопераційного перитоніту за умов промислового ураження дозволило виявити нові закономірності перебігу поєднаної патології, основою якої є синдром взаємного поважчення – якісно новий патологічний стан, що характеризується клінічними, морфологічними та клініко-лабораторними проявами (проф. Б.О.Мільков, проф. І.Ю.Полянський).

Підвищення ефективності хіміотерапевтичного лікування раку молочної залози, шлунка, товстої та прямої кишок досягається за допомогою фармакологічних та фізичних засобів (магнітотерапія, гіпертермія та інші) з використанням гальванічного струму. Співробітниками кафедри онкології, промислової діагностики та променевої терапії (зав. – проф. Р.В.Сенотович) розроблені принципово нові методики внутрішньотканинного електрофорезу цитостатичних препаратів й електрохіміотерапії, які відповідають світовому рівню.

Ряд наукових статей, дисертацій присвячені вивченню терапевтичної дії лікарських рослин Карпатського регіону та пилку квіткового у хворих на різні захворювання внутрішніх органів. Ці дослідження інтенсивно проводяться колективами кафедри пропедевтики внутрішніх хвороб (зав. – проф. О.І.Волошин), фармакології (зав. – проф. Р.Б.Косуба), факультетської терапії (зав. – проф. В.О.Калугін), медичної хімії (зав. – проф. І.Ф.Мешишен) та ін.

Вперше встановлені зміни колонізаційної резистентності слизової оболонки, видового складу та популяційного рівня аутомікрофлори слизової оболонки біляносових пазух у хворих на різні форми хронічних синуситів залежно від імунного статусу, що дало можливість розробити нові технології лікувальної тактики хронічних гайморитів (к.мед.н. С.А.Левицька).

Співробітниками кафедри клінічної імунології, алергології та ендокринології (зав. – проф. І.Й.Сидорчук) доведено, що перебіг цукрового діабету супроводжується формуванням кишкового дисбактеріозу (дисбіозу) за рахунок елімінації або вираженого дефіциту автохтонних облигатних анаеробних (біфідобактерій, лактобактерій) й аеробних (ентерококів) бактерій, зростання популяційного рівня умовно патогенних ентеробактерій, превотсел, пептокока, пептострептококів, клостридій, стафілококів. На цьому фоні у 50-70% хворих на цукровий діабет настає контамінація порожнини кишечника патогенними (ентеропатогенними, ентеротоксигенними та ентероінвазивними) ешерихіями, дріжджоподібними грибами роду *Candida*. Для відновлення видового складу та популяційного рівня мікрофлори кишечника ефективним є використання бактисубтилу і біфіформу при дисбактеріозі, а у випадку формування дисбіозу необхідно використовувати бактисубтил і лінекс або біфіформ і лінекс.

Запропонована методика передопераційної підготовки ускладненої виразки шлунка і дванадцятипалої кишки шляхом щоденної внутрішньошлункової гальванізації протягом 7-10 днів дала можливість виконувати оперативне лікування без суттєвих ускладнень (кафедра загальної хірургії, зав. – проф. Ф.Г.Кулачек).

Високий науковий рівень мають роботи, які продовжують виконуватися на теоретичних кафедрах – вивчення особливостей хроноритмологічних процесів в організмі за комплексною темою “Хроноритмологічні аспекти нейрогуморальної функції нирок”. Проведена серія експериментів з вивчення хроноритмологічної організації екскреторної, іонорегулювальної та кислотовидільної функції нирок у

інтактних тварин. За допомогою біохімічних, функціональних методів доведено вплив стресу на механізми нейро-імунно-ендокринної регуляції функцій та коливання показників водно-електролітного обміну, клубочково-канальцевого балансу нирок, морфофункціонального стану гонад, щитоподібної залози, наднирників. Встановлені закономірності у взаємовідносинах між системою імунного захисту, нервовою та ендокринною регуляцією і функцією нирок. Показано місце і роль перексидного окиснення ліпідів, антиоксидантного захисту в поєднанні з функцією в умовах патології проксимального відділу нефрону зі з'ясуванням нових патогенетичних ланок розвитку тубуло-інтестинального компонента з розробкою патогенетичних шляхів лікування.

За звітний період співробітники академії опублікували дев'ять монографій, два збірники наукових праць, три підручники, 45 навчальних посібників, чотири методичних рекомендацій, 18 інформаційних листів, 423 журнальні статті, 496 тез у збірниках конференцій, з'їздів, 69 робіт опубліковані за кордоном.

Основні положення наукових досліджень доповідались (232 доповіді) на 81-й підсумковій конференції співробітників Буковинської державної медичної академії, на Всеукраїнських форумах (144 доповіді), на Міжнародних, що проходять в Україні (89 доповідей) та за кордоном (29 доповідей).

Науковці у звітному періоді розробили та подали до "Державного реєстру галузевих нововведень" 32 нововведення, із яких шість уже внесено до Держреєстру, а інші знаходяться на розгляді у проблемних комісіях та в головних спеціалістів МОЗ України. Направлено до Держпатенту 20 заявок на винаходи, отримано 29 охоронних документів.

У звітному періоді затверджено три докторські дисертації (І.І.Заморський, Ю.М.Нечитайло, Т.В.Сорокман) та 25 кандидатських дисертацій, захищено сім докторських та 22 кандидатських дисертацій, подано до прилюдного захисту сім докторських та 23 кандидатських дисертацій. Апробовано п'ять докторських і 31 кандидатська дисертації, запланована одна докторська та 30 кандидатських дисертацій. У цей період закінчили навчання п'ять аспірантів, які виконали та подали до захисту кандидатські дисертації, підготовлено сім магістрів та 18 клінічних ординаторів, в т.ч. вісім іноземних громадян.

Наведені показники в цілому позитивно характеризують наукову діяльність колективу академії.

Низький винахідницький та науковий рівень мають роботи колективів кафедр загальної гігієни та екології (зав. – доц. Л.І.Власик), госпітальної педіатрії та дитячих інфекційних хвороб (зав. – проф. Л.О.Безруков) та курсу туберкульозу (керівник – к.мед.н. В.П.Шаповалов). Окремі кандидатські дисертації, які зазнали патентно-ліцензійної експертизи, визнані непатентоспроможними і неконкурентоздатними. Кафедри мають досить високий науковий потенціал, перспективних молодих науковців, які здатні виконувати на відповідному рівні комплексні наукові теми, докторські та кандидатські дисертації.

Особлива увага надавалась методичному забезпеченню виконання наукових робіт. Ректоратом виділено понад 800 000 грн. на придбання апаратури, приладів та іншого наукового обладнання. Контроль і допомогу виконанні робіт здійснювалися на всіх етапах – від планування до завершення.

У 2000 році науковці академії брали участь у різних формах співробітництва з науковими та науково - педагогічними закладами різних країн, у роботі Міжнародних форумів, проводили зустрічі на базі академії з іноземними науковцями, педагогами. Окремі співробітники (проф. Р.В.Сенютович, проф. О.М.Юзько, д.мед.н. В.І.Зайцев, к.мед.н. Р.І.Сидорчук, Л.О.Зуб) проходили стажування в наукових та лікувально-профілактичних закладах Франції, Німеччини, Австрії, США, Росії.

Проф. Р.В.Сенютович і клінічний ординатор В.І.Ташук запланували спільну наукову роботу (керівник – проф.К.Штерк) з німецькими вченими землі Баден-вюртенбург з вивчення хірургічного лікування раку прямої кишки.

Академією організована і проведена 17-18 березня 2000 року Західно-українська наукова конференція з Міжнародною участю на тему: «Проблеми ендопротезування кульшового суглоба», у якій брали участь вчені травматологи західного регіону України, Німеччини, Австрії та Швейцарії; 10-11 квітня пройшов II Українсько-шведський симпозіум на тему: «Актуальні питання медичної допомоги

населенню», у якому брали участь науковці академії і 15 представників університету Мальмо та госпітально м. Ангальхольм (Південна Швеція).

Розвиток наукової діяльності позитивно впливає на вдосконалення вищої медичної освіти. Саме вона пред'являє зростаючі вимоги до знань студентів, їх творчого розвитку, вміння знаходити найбільш раціональні рішення, добре орієнтуватися у підборі наукової інформації, ставити і вирішувати різні принципово нові питання.

Виконання поставлених завдань можливо у випадку озброєння молодих спеціалістів найновішими знаннями в галузі наукових досліджень. Це зобов'язує науковців академії широко залучати студентів до проведення наукових досліджень. На всіх кафедрах працювали наукові гуртки. Гуртківці у 2000 році підготували та зробили 381 наукову доповідь на 74-й підсумковій науковій конференції академії. У цьому році започатковано видання Всеукраїнського наукового студентського медичного журналу «Хист», у першому номері якого опубліковано 17 наукових робіт молодих науковців академії, дві - із Віберського університету (США, штат Юта), одна - з Дніпропетровської медичної академії.

У третє тисячоліття академія вступила з вагомим науковим потенціалом: 43 доктори і 256 кандидатів наук, 21 викладач готує докторські і 94 - кандидатські дисертації. Ведеться підготовка 24 аспірантів, 14 магістрантів і 40 клінічних ординаторів, із них 16 громадян іноземних держав.

У наступному році планується завершити шість комплексних наукових тем, шість докторських та 25 кандидатських дисертацій.

Підписана угода про наукове співробітництво між академією та медичним університетом Людвіга Рідігера в м. Бидгощі (Польща), за яким передбачається співробітництво за дев'ятьма тематиками, які об'єднують інтереси як БДМА, так і медичного університету Людвіга Рідігера.

Буде продовжуватися співробітництво між академією та Чернівецьким національним університетом ім. Ю. Федьковича, яке до цього часу в окремих колективах було плідним (отримано вісім деклараційних патентів).

Колектив академії протягом 1999-2000рр. проводив попереднє вивчення йоддефіцитної патології в Українських Карпатах. У 2001 році планується провести комплексне вивчення цієї патології всього Карпатського регіону. До виконання цієї комплексної наукової роботи залучено, крім науковців академії, співробітників ВНЗ та управлінь охорони здоров'я Івано-Франківської і Закарпатської областей України та вчених Ясського університету (Румунія). Таке співробітництво передбачає не тільки обмін науковою інформацією, але і спільні проекти діагностики та лікування йоддефіцитних станів.

Академія сумісно з Чернівецьким національним університетом ім. Ю. Федьковича розробляє методи лазерної параметричної діагностики змін у біологічних зразках під впливом негативних факторів навколишнього середовища. Аналогів таких робіт немає, тому результати матимуть світову новизну.

SCIENTIFIC WORK (RESEARCH) AT THE ACADEMY IN 2000: ACHIEVEMENTS AND PERSPECTIVES

V.P.Pishak, I.Y.Sydorchuk

Abstract. Basic indices, characterizing the results of the research work of the body of scientific workers at Bukovyna State Medical Academy in 2000 are presented. Achievements are shown, shortcomings are pointed out and ways of improving scientific-research work at the Academy are outlined.

Key words: science, dissertations.

Bukovinian State Medical Academy (Chernivtsi)

Надійшла до редакції 7.02.2001 року